

Promemoria

Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås ett förlängt bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. Det föreslås också att sådana föreskrifter införs i förordningen om yrkesförarkompetens samt föreskrifter som utökar möjligheterna till distansutbildning.

Lagändringarna föreslås ske på så sätt att en lag om upphävande av ett tillfälligt bemyndigande utgår och ersätts med en ny lag om upphävande men med ett senare ikraftträdande, den 1 januari 2022.

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag.....	3
1.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	3
1.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	4
1.3	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens	5
1.4	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:219) om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens	6
1.5	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens	7
1.6	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens	8
2	Ärendet och dess beredning	9
3	Bakgrund.....	9
3.1	Det pågår en spridning i samhället av virussjukdomen covid-19	9
3.2	Lagen om yrkesförarkompetens	10
4	Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis	12
5	Utökade möjligheter till distansutbildning.....	15
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	16
7	Konsekvenser.....	17
7.1	Allmänt om förslaget.....	17
7.2	Alternativ till förslagen	18
7.3	Konsekvenser för staten	19
7.4	Konsekvenser för företag och enskilda	19
7.4.1	Åkeriföretag och yrkesförare.....	19
7.4.2	Utbildningsföretagen	20
7.5	Övriga konsekvenser.....	20
8	Författningskommentar.....	22
8.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	22
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	22

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens ska utgå.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 3 § lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens¹ ska upphöra att gälla.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. De förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som följer av sådana föreskrifter som meddelats med stöd av den upphävda paragrafen fortsätter dock att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av december 2021.

1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens ska införas en ny paragraf, 4 kap. 8 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

8 §²

Ett yrkeskompetensbevis ska gälla i ytterligare sex månader från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut, om denna dag infaller under perioden den 1 juli 2021–31 december 2021.

Första stycket gäller inte sådana yrkeskompetensbevis som avses i artikel 2.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/267 av den 16 februari 2021 om särskilda och tillfälliga åtgärder med anledning av den fortsatta covid-19-krisen avseende förnyelse av eller förlängning av giltigheten för vissa certifikat, intyg, bevis, körkort och tillstånd, uppskjutande av vissa regelbundna kontroller och regelbundna utbildningar inom vissa av transportlagstiftningens områden samt förlängning av vissa perioder som avses i förordning (EU) 2020/698.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2021.

² Tidigare 4 kap. 8 § upphävd genom 2021:218.

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:219) om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att förordningen (2021:219) om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens ska utgå.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till förordningen (2021:24) om ändring i den förordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. Den som har tillstånd att bedriva utbildningsverksamhet enligt 8 kap. lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens får till och med den 31 *juli* 2021 till Transportstyrelsen anmäla de anpassningar av utbildningsplanen som följer av de nya föreskrifterna utan att behöva göra en sådan ansökan som anges i 5 kap. 2 a § denna förordning.

Föreslagen lydelse

2. Den som har tillstånd att bedriva utbildningsverksamhet enligt 8 kap. lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens får till och med den 31 *december* 2021 till Transportstyrelsen anmäla de anpassningar av utbildningsplanen som följer av de nya föreskrifterna utan att behöva göra en sådan ansökan som anges i 5 kap. 2 a § denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2021.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens³

dels att 4 kap. 8 § ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §⁴

Fortbildningen ska vara läraryt och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen får *helt bestå av* lärande på distans.

Fortbildningen ska vara läraryt och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen får *dock innehålla högst tolv timmars* lärande på distans.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2022.

2. I punkten 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2021:000) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens finns bestämmelser om förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som hänför sig till tiden efter utgången av december 2021.

3. Trots den begränsning om 12 timmars lärande på distans som framgår av 3 kap. 3 § får sådant lärande på distans som genomförts före ikraftträdandet tillgodoräknas även om fortbildningen slutförts efter utgången av december 2021.

³ Senaste lydelse av 4 kap. 8 § 2021:000.

⁴ Senaste lydelse 2021:24.

2 Ärendet och dess beredning

Den 24 april 2020 remitterades promemorian Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. I promemorian, som tagits fram med anledning av spridningen av det virus som orsakar covid-19, lämnades förslag på ändringar i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens.

Den 7 maj 2020 beslutade regeringen propositionen Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis (prop. 2019/20:165). De föreslagna ändringarna innebar att det i lagen om yrkesförarkompetens infördes bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från lagen. Lagändringarna, som antogs av riksdagen, trädde i kraft den 1 juni 2020 och upphörde att gälla den 1 december 2020.

Den 10 december 2020 remitterades en promemoria med titeln Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. I promemorian, som även den tagits fram med anledning av spridningen av det virus som orsakar covid-19, lämnades förslag om ändringar i lagen om yrkesförarkompetens, motsvarande det föreskriftsbemyndigande som tidigare beslutats. Den 8 januari 2021 beslutade regeringen en proposition (prop. 2020/21:80) med promemorian som underlag. Lagändringarna, som antogs av riksdagen, trädde i kraft den 1 februari 2021 och kommer att upphöra att gälla den 1 augusti 2021. Den 1 februari 2021 trädde två förordningar om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens i kraft, bl.a. med stöd av det nya bemyndigandet. Förordningarna innebar tillfälligt förlängda giltighetstider för yrkeskompetensbevis och vissa undantag från lagen om yrkesförarkompetens. Samtidigt infördes ändringar i förordningen som tillfälligt utökade möjligheten till distansutbildning vid fortbildning. Med anledning av därefter tillkommande EU-reglering beslutade regeringen den 18 mars 2021 att upphäva de i förordningen om yrkesförarkompetens införda nationella förlängningarna och undantagen.

I denna promemoria lämnas förslag som innebär dels att giltighetstiden för det befintliga föreskriftsbemyndigandet förlängs, dels föreskrifter med stöd av bemyndigandet som på nytt innebär tillfälligt förlängda giltighetstider för yrkeskompetensbevis, dels också att de utökade möjligheterna till distansutbildning förlängs.

3 Bakgrund

3.1 Det pågår en spridning i samhället av virussjukdomen covid-19

På grund av spridningen av det virus som orsakar covid-19 befinner sig Sverige och omvärlden i en mycket svår situation och måste planera för extraordinära åtgärder. Covid-19 är en allvarlig sjukdom som i de svåraste fallen har en dödlig utgång. Virusets spridning är mycket snabbt och Världshälsoorganisationen (WHO) deklarerade den 11 mars 2020 att covid-19 är en pandemi. Den extraordinära situationen har visat att det skyndsamt måste

säkerställas att alla adekvata åtgärder kan vidtas. Detta gäller inte bara för att kunna förhindra eller minska spridning utan också för att minska de negativa effekter som en spridning av viruset kan få för viktiga samhällsfunktioner och för människors liv och hälsa.

3.2 Lagen om yrkesförarkompetens

Lagen om yrkesförarkompetens innehåller bestämmelser om grundläggande kompetens och fortbildning för förare som utför transporter med vissa motorfordon samt bestämmelser om utbildning för att få sådan kompetens. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/59/EG av den 15 juli 2003 om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- eller persontransport och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3820/85 och rådets direktiv 91/439/EEG samt om upphävande av rådets direktiv 76/914/EEG (fortsättningsvis yrkesförardirektivet). Lagen om yrkesförarkompetens är i huvudsak tillämplig på förare som är medborgare i en EES-stat och som utför gods- eller persontransporter som kräver körkortsbehörigheter C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D eller DE enligt 2 kap. 5 § körkortslagen (1998:488). Lagen om yrkesförarkompetens innefattar också vissa undantag för förare av vissa fordon.

För att få utföra gods- eller persontransporter ska föraren enligt huvudregeln ha ett yrkeskompetensbevis. För att få beviset krävs antingen grundläggande kompetens eller fortbildning och att de ålderskrav som finns är uppfyllda (3 kap. 1 och 3–7 §§ lagen om yrkesförarkompetens). Förare med s.k. hävdvunnen rättighet undantas från kravet att ha yrkeskompetensbevis för grundläggande kompetens. Enligt 4 kap. 1 § lagen om yrkesförarkompetens gäller som huvudregel att en förare förvärvar grundläggande kompetens genom att delta i en grundutbildning. En möjlighet till förkortad grundutbildning finns också. Utbildningen avslutas med ett kunskapsprov. Vid godkänt resultat på provet ska ett yrkeskompetensbevis utfärdas. En förare som har förvärvat grundläggande kompetens och en förare med s.k. hävdvunnen rättighet ska med vissa intervaller genomgå fortbildning hos utbildningsanordnare som får bedriva sådan fortbildning. Intervallerna framgår av 5 kap. 2–6 §§ lagen om yrkesförarkompetens.

Av 3 kap. 3 § förordningen om yrkesförarkompetens framgår att fortbildningen ska vara läroledd och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen får dock bestå av högst tolv timmars lärande på distans. Genom ändringar som trädde i kraft den 1 februari 2021 kan dock fortbildningen fram till den 1 augusti 2021 helt bestå av lärande på distans.

I 6 kap. lagen om yrkesförarkompetens finns ytterligare regler om yrkeskompetensbevis. Transportstyrelsen ska enligt 4 kap. 1 § förordningen om yrkesförarkompetens utfärda yrkeskompetensbevis till en förare som genomgått föreskriven grundutbildning eller fortbildning, om denne har giltigt körkort med den körkortsbehörighet som yrkeskompetens-

beviset avser. Ett yrkeskompetensbevis är giltigt i fem år från den dag då det utfärdades.

Europeiska unionens förordningar

Den 25 maj 2020 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/698 av den 25 maj 2020 om särskilda och tillfälliga åtgärder med anledning av covid-19-utbrottet avseende förnyelse av eller förlängning av giltigheten för vissa certifikat, intyg, bevis, körkort och tillstånd samt uppskjutande av vissa regelbundna kontroller och regelbundna fortbildningar inom vissa av transportlagstiftningens områden (fortsättningsvis omnibusförordningen).

I artikel 2 i omnibusförordningen behandlas vissa tillfälliga förlängningar av fristerna för fortbildning och förlängningar av yrkeskompetensbevisens giltighet. De genom omnibusförordningen förlängda giltighetstiderna började löpa ut den 1 september 2020. Sedermera antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/267 av den 16 februari 2021 om särskilda och tillfälliga åtgärder med anledning av den fortsatta covid-19-krisen avseende förnyelse av eller förlängning av giltigheten för vissa certifikat, intyg, bevis, körkort och tillstånd, uppskjutande av vissa regelbundna kontroller och regelbundna fortbildningar inom vissa av transportlagstiftningens områden samt förlängning av vissa perioder som avses i förordning (EU) 2020/698 (fortsättningsvis omnibusförordningen II). Den började att tillämpas den 6 mars 2021. Av artikel 2 framgår ytterligare förlängningar, även i fall där bevisen redan hade förlängts av omnibusförordningen.

Nationella åtgärder för tillfällig förlängning av yrkeskompetensbevis

Den 1 juni 2020 infördes i lagen om yrkesförarkompetens bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från lagen (prop. 2019/20:165). Bemyndigandena upphörde att gälla den 1 december 2020. Till följd av omnibusförordningen kom bemyndigandena aldrig att användas.

Förnyade lagändringar med motsvarande bemyndiganden trädde i kraft den 1 februari 2021 (prop. 2020/21:80). Samma dag trädde ändringar i förordningen om yrkesförarkompetens i kraft, bl.a. med stöd av de nya bemyndigandena. Förordningarna innebar vissa tillfälliga förlängda giltighetstider för yrkeskompetensbevis och vissa undantag från lagen om yrkesförarkompetens. Samtidigt infördes ändringar i förordningen som tillfälligt utökade möjligheten till distansutbildning vid fortbildning. De senare ändringarna hade dock stöd i ett annat redan befintligt bemyndigande i lagen.

Med anledning av omnibusförordningen II beslutade regeringen den 18 mars 2021 att upphäva de i förordningen om yrkesförarkompetens införda nationella förlängningarna och undantagen.

4 Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis

Förslag: Regeringen ska till utgången av 2021 ges möjlighet att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. En förlängning ska inte få gälla längre än sex månader.

Regeringen ska föreskriva att ett yrkeskompetensbevis ska gälla i ytterligare sex månader från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut, om denna dag infaller under perioden den 1 juli 2021–31 december 2021. Detta ska inte gälla sådana yrkeskompetensbevis som avses i artikel 2.2 i omnibusförordningen II.

Skälen för förslaget

Lagändringar

Frågor om yrkeskompetensbevis i omnibusförordningen II tas upp i artikel 2. Den lyder i nu aktuella delar:

Artikel 2

Förlängning av tidsfrister som föreskrivs i direktiv 2003/59/EG

1. Trots vad som sägs i artikel 8.2 och 8.3 i direktiv 2003/59/EG, ska de tidsfrister inom vilka innehavaren av ett yrkeskompetensbevis ska ha genomgått fortbildning i enlighet med de bestämmelserna annars skulle ha löpt ut eller annars skulle löpa ut mellan den 1 september 2020 och den 30 juni 2021 anses vara, eller ha blivit, förlängda med tio månader i vart och ett av fallen. Yrkeskompetensbeviset ska förbli giltigt i enlighet med detta.

2. De tidsfrister inom vilka innehavaren av ett yrkeskompetensbevis ska ha genomgått fortbildning, och som i enlighet med artikel 2 i förordning (EU) 2020/698 annars skulle ha löpt ut eller annars skulle löpa ut mellan den 1 september 2020 och den 30 juni 2021, ska anses vara, eller ha blivit, förlängda med sex månader eller till och med den 1 juli 2021, om denna dag infaller senare. Yrkeskompetensbeviset ska förbli giltigt i enlighet med detta.

...

7. Om en medlemsstat anser att det sannolikt kommer att förbli praktiskt omöjligt att genomgå fortbildning eller certifiera denna, ange den harmoniserade unionskoden ”95” eller förnya yrkeskompetensbevis för förare efter den 30 juni 2021, på grund av åtgärder som den har vidtagit för att förebygga eller begränsa spridningen av covid-19, får den lämna en motiverad begäran om tillstånd att tillämpa en förlängning av de perioder som anges i punkterna 1, 3 och 5, enligt vad som är tillämpligt. Denna begäran kan avse perioden mellan den 1 september 2020 och den 30 juni 2021, eller de tiomånadersperioder som anges i punkterna 1, 3

och 5, enligt vad som är tillämpligt, eller båda. Den ska lämnas till kommissionen senast den 31 maj 2021.

8. Om kommissionen efter en begäran som lämnats i enlighet med punkt 7 konstaterar att de krav som fastställs i den punkten är uppfyllda och att den begärda förlängningen inte leder till oproportionerliga risker när det gäller trafiksäkerhet, ska den anta ett beslut som ger den berörda medlemsstaten tillstånd att tillämpa en förlängning av de perioder som anges i punkt 1, 3 respektive 5, enligt vad som är motiverat i varje enskilt fall. Förlängningen ska begränsas så att den motsvarar den period under vilken det sannolikt kommer att förbli praktiskt omöjligt att genomgå utbildningen i fråga eller certifiera denna, ange den harmoniserade unionskoden "95" eller förnya yrkeskompetensbevis för förare och den får under inga omständigheter vara längre än sex månader.

I den rådande situationen med spridning av det virus som orsakar covid-19 har det framkommit att det kan uppstå praktiska svårigheter att bedriva de utbildningar som krävs för att upprätthålla yrkesförarkompetens. Vissa av de åtgärder och rekommendationer som förekommer med anledning av smittspridningen eller som kan bli aktuella i framtiden kan antas få negativa konsekvenser för personer som arbetar som förare av fordon där krav på yrkeskompetensbevis gäller. Dessa förare kan förlora rätten att framföra sådana fordon på grund av bristande tillgänglighet till nödvändig utbildning. Detta kan på sikt leda till allvarliga störningar eller en överhängande risk för allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner och därmed i förlängningen en risk för människors liv och hälsa. Situationen måste därför åtgärdas.

Enligt Transportstyrelsens bedömning kommer omkring 85 000 yrkeskompetensbevis att löpa ut under perioden mars–december 2021 om ingen utbildning genomförs. Detta är ungefär hälften av alla yrkeskompetensbevis som finns i Sverige. Att det rör sig om så pass många bevis som ska förnyas under 2021 beror till stor del på övergångsregler vid genomförandet av EU-reglerna om yrkesförarkompetens. I normalfallet är detta en mycket hög belastning på den utbildningskapacitet som finns, men rådande restriktioner innebär att den kapaciteten är reducerad till uppskattningsvis mellan 4 000–6 000 utbildningsplatser i månaden och kan påverkas ytterligare vid hög sjukfrånvaro hos utbildarna eller hårdare restriktioner. Under mars 2021 då minst 7 487 förare skulle ha genomfört sin utbildning utfärdades endast 6 500 bevis. För april är prognosen att ännu färre yrkeskompetensbevis kommer att utfärdas. Denna reduktion kan variera lokalt beroende på smittspridning, lokala restriktioner och vaccinationstakt. Den beräknade reduktionen i kapacitet gäller även om möjligheterna till distansutbildning har utökats. Endast 12 % av utbildningsanordnarna har fram till i mitten av mars 2021 anmält att de kommer att bedriva utbildning på distans. Dessutom krävs vid distansutbildning att utbildaren hela tiden under kursen kan ha kontroll på deltagarna och att deras kamera är på. Detta begränsar den mängd utbildningsplatser som en distansutbildning kan ha.

Artikel 2.1 i omnibusförordningen II innebär att tidsfristerna för utbildning för yrkeskompetensbevis som skulle löpt ut mellan den 1 september 2020 och den 30 juni 2021 anses vara eller ha blivit förlängda

med 10 månader. Yrkeskompetensbeviset ska förbli giltigt i enlighet med detta. För de bevis som löper ut till följd av utebliven fortbildning från och med den 1 juli 2021 innebär förordningen dock ingen förlängning. Där- emot kan en medlemsstat enligt artikel 2.7 lämna en motiverad begäran om tillstånd att tillämpa en förlängning av de perioder som anges i artikel 2 (dock inte 2.2, se nedan). Förlängningen ska begränsas så att den motsvarar den period under vilken det sannolikt kommer att förbli praktiskt omöjligt att bl.a. genomgå fortbildningen. Perioden får under inga omständigheter vara längre än sex månader. Begäran ska lämnas till Europeiska kommissionen senast den 31 maj 2021.

Den nämnda begränsningen om sex månader (enligt artikel 2) kan avse två olika förhållanden. För det första avses den period under vilken ett yrkeskompetensbevis kan löpa ut men ändå ges en förlängd giltighetstid, den s.k. referensperioden. För det andra avses den tid med vilken förlängning kan ske. Förlängning av den tiden kan komma i fråga för bevis som löpt ut såväl under referensperioden i artikel 2.1 som därefter. Detta innebär att om kommissionen lämnar ett tillstånd med maximal omfattning så kan yrkeskompetensbevis som löper ut från och med den 1 juli 2021 och så sent som den 31 december 2020 förlängas med sex månader, jfr den övergångsregel som föreslås till lagändringen i avsnitt 1.2. Ett maximalt tillstånd kan också omfatta ytterligare sex månaders förlängning av de bevis som redan förlängts 10 månader med stöd av artikel 2.1.

Sverige har ännu inte framställt någon begäran enligt artikel 2.7 i omnibusförordningen II. Det beslut som kommissionen meddelar kommer inte att ha någon direkt rättslig verkan utan innebär ett tillstånd för en medlemsstat att vidta nationella åtgärder. Det bör därför, liksom under våren 2020 och vintern 2021, införas ett bemyndigande som ger regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om förlängda giltighetstider för yrkeskompetensbevis. Bemyndigandet ska kunna användas för att regeringen ska kunna meddela föreskrifter som innebär att yrkeskompetensbevis ska gälla under ytterligare en tid från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut. En förlängning ska inte få gälla längre än sex månader. Bemyndigandet ska också kunna användas till en sådan förlängning under sex månader av den 10-månadersperiod som beskrivs ovan. Mot bakgrund av den tid som behövs för att genomföra lagändringar i detta syfte har denna promemoria upprättats i god tid inför det beslut som kommer att fattas av kommissionen.

Förordningsändringar

Det bedöms att behovet av nu berörda åtgärder är så angeläget att bemyndigandena bör användas direkt efter det att den s.k. referensperioden i omnibusförordningen II upphör vid utgången av juni 2021. Förordningen om yrkesförarkompetens bör därför ändras så att yrkeskompetensbevis fortsätter att gälla i ytterligare sex månader från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut, om denna dag infaller under perioden den 1 juli 2021–31 december 2021. Detta kommer att omfatta alla de fall där en förlängning redan skett enligt artikel 2.1 i omnibusförordningen II. Sådana förlängningar löper successivt ut från och med den 1 juli 2021.

Det beslut om tillstånd som kommissionen kan fatta kan avse de tidsperioder som anges i artikel 2.1, 2.3 och 2.5 men inte t.ex. artikel 2.2,

som rör de förlängningar som följde av den första omnibusförordningen. De förlängningarna kan alltså inte förlängas ännu en gång enligt omnibusförordningen II. Denna begränsning bör komma till uttryck i förordningen om yrkesförarkompetens.

Artikel 2.3–2.6 i omnibusförordningen II innehåller förlängningar som motsvarar dem i artikel 2.1 och 2.2. De rör dock förhållanden som utgör följder av förlängningarna i artikel 2.1 och 2.2. Till att börja med följer det av artikel 2.3 och 2.4 att giltigheten av den s.k. unionskoden som anges på körkortet eller yrkeskompetensbeviset ska följa de förlängningar som följer av artikel 2.1 och 2.2. Artikel 2.5 och 2.6 tar i stället sikte på giltigheten av yrkeskompetensbevisets fysiska utformning. Eftersom dessa förhållanden endast utgör följder av den förlängning som följer av artikel 2.1 och 2.2, bedöms de inte behöva komma till något särskilt uttryck i förordningen om yrkesförarkompetens.

En förare vars yrkeskompetensbevis förlängts kommer att omfattas av skyldigheten enligt 6 kap. 3 § första stycket 1 lagen om yrkesförarkompetens. Denna bestämmelse innebär att föraren vid utförandet av transporten ska medföra ett giltigt yrkeskompetensbevis och är straffsanktionerad enligt 11 kap. 2 § första stycket i samma lag. Skyldigheten kommer att kunna uppfyllas med det tidigare utfärdade och sedermera förlängda yrkeskompetensbeviset.

5 Utökade möjligheter till distansutbildning

Förslag: Fortbildning för förnyelse av yrkeskompetensbevis ska under 2021 helt få bestå av lärande på distans.

Skälen för förslaget: Den 23 maj 2020 genomfördes Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/645 av den 18 april 2018 om ändring av direktiv 2003/59/EG om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- eller persontransport och direktiv 2006/126/EG om körkort (fortsättningsvis ändringsdirektivet). Fortbildningen ska uppgå till 35 timmar. Den får delas upp i delkurser som uppgår till minst sju timmar vardera. En delkurs får delas upp på två på varandra följande dagar. Genom ändringsdirektivet infördes vissa möjligheter till distansutbildning under fortbildningen som för svensk del genomförts i 3 kap. 3 § förordningen om yrkesförarkompetens. Fortbildningen ska vara läroledd och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen får dock enligt ändringsdirektivet innehålla högst tolv timmars lärande på distans.

Vissa av de åtgärder och rekommendationer som förekommer med anledning av smittspridningen eller som kan bli aktuella i framtiden kan antas få negativa konsekvenser för dem som behöver förnya sitt yrkeskompetensbevis vid fortbildning. Svårigheterna är bl.a. förknippade med

vissa av de åtgärder som vidtas eller kan komma att vidtas för att hindra smittspridningen. Det kan därför befaras uppkomma brister i tillgången till fortbildning och svårigheter att bedriva sådan klassrumsundervisning som krävs. Regeln om att fortbildningen högst får innehålla tolv timmars lärande på distans ändrades tillfälligt den 1 februari 2021 så att samtliga 35 timmar omfattades av möjligheten till lärande på distans. Denna lättnad upphör att gälla den 1 augusti 2021. Lättnaden bör dock förlängas till utgången av december 2021.

Det skulle kunna invändas att sådana förlängningar och undantag som föreslås i avsnitt 4 gör utökningar av möjligheten till distansundervisning onödig. Detta är emellertid inte helt riktigt, eftersom sådana åtgärder också bidrar till att skapa en ”utbildningsskuld” som utbildningsbranschen kan få svårt att hantera på sikt. När kraven på fortbildningar skjuts fram i tiden kan det innebära att många utbildningsföretag upphör med sådan verksamhet, vilket på sikt är ett beaktansvärt problem. De förlängningar och undantag som föreslås i avsnitt 4 bör kombineras med fortsatt utökade möjligheter till distansutbildning under ytterligare fem månader. Detta innebär att en normal förnyelse av bevis kan fortgå så långt som det är möjligt.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagändringen ska sättas i kraft genom att den lag om upphävande av det bemyndigande som gäller till den 1 augusti 2021 utgår och ersätts med en ny lag om upphävande som träder i kraft den 1 januari 2022. Förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis ska fortsätta att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av december 2021.

De föreslagna förordningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2021 och upphöra att gälla den 1 januari 2022.

Den som har tillstånd att bedriva utbildningsverksamhet enligt lagen om yrkesförarkompetens ska till och med den 31 december 2021 till Transportstyrelsen få anmäla de anpassningar av utbildningsplanen som följer av de nya föreskrifterna utan att behöva ansöka om att ändra eller meddela nya villkor i tillståndsbeslutet.

Trots den begränsning om 12 timmars lärande på distans som återinförs den 1 januari 2022 ska sådant lärande på distans som genomförts dessförinnan tillgodoräknas även om fortbildningen slutförts efter utgången av december 2021.

Skälen för förslaget

Ikraftträdande

Med anledning av den pågående och snabba spridningen av det virus som orsakar covid-19 bör det snarast säkerställas att adekvata åtgärder kan vidtas för att förebygga och minska de negativa effekter som spridning av

viruset kan få för viktiga samhällsfunktioner och därmed för människors liv och hälsa. Bemyndigandet i 13 kap. 3 § bör behållas genom upphävande av lagen (2021:23) om ändring i lagen om yrkesförarkompetens som innebär att bemyndigandet i lagens 13 kap. 3 § ska upphöra att gälla den 1 augusti 2021. Den lagen bör samtidigt ersättas av en ny lag om upphörande. Den lagen bör träda i kraft den 1 januari 2022. När det gäller förslagen till förordningsändringar kan dock tidpunkten för upphörande komma att tidigareläggas, bl.a. beroende på den närmare omfattningen av Europeiska kommissionens beslut om tillstånd enligt artikel 2.7 och 2.8 i omnibusförordningen II.

Övergångsbestämmelser

Frågan uppkommer om giltigheten av kvarvarande förlängningar efter det att bemyndigandena upphört att gälla. I likhet med den upphävandelag som nu bör utgå – och tidigare motsvarande reglering – bör det införas en övergångsregel som innebär att de förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som följer av sådana föreskrifter som meddelats med stöd av de upphävda bemyndigandena ska fortsätta att gälla även om de hänför sig till tiden efter att bemyndigandena upphört att gälla. En sådan övergångsregel är förenlig med omnibusförordningen II.

I samband med införlivandet av ändringsdirektivet meddelades en tidsbegränsad administrativ lättnad i förordningen om yrkesförarkompetens genom en övergångsregel. Genom regeln tilläts den som har tillstånd att bedriva utbildningsverksamhet enligt lagen om yrkesförarkompetens att under 2020 till Transportstyrelsen anmäla de anpassningar av utbildningsplanen som följer av de nya föreskrifterna utan att behöva ansöka hos Transportstyrelsen om ändrade eller nya villkor i tillståndsbeslutet. Övergångsregeln ger utbildningsanordnarna möjlighet att endast anmäla en sådan förändring fram till årsskiftet. Från och med januari 2021 behöver en utbildningsanordnare ansöka om ändring, vilket innebär en prövning av denna ansökan och ett beslut från Transportstyrelsen.

En motsvarande övergångsregel infördes i samband med att möjligheterna till distansutbildning utökades den 1 februari 2021. Eftersom dessa möjligheter nu förlängs bör även övergångsregelns giltighet förlängas. Det beror bl.a. på att de begränsade resurserna hos Transportstyrelsen innebär att handläggningstiden är fyra–åtta veckor för en ansökan om ändring.

Trots den begränsning om 12 timmars lärande på distans som återinförs den 1 januari 2022 bör sådant lärande på distans som genomförts dessförinnan tillgodoräknas även om fortbildningen slutförts efter utgången av december 2021.

7 Konsekvenser

7.1 Allmänt om förslaget

Den rådande pandemin och de restriktioner som råder i samhället innebär begränsningar i det antal personer som kan samlas och genomföra en fortbildning för yrkesförarkompetens. På grund av de övergångsregler som

tillämpades när EU:s direktiv om yrkesförarkompetens (2003/59/EG) införlivades i svensk rätt ska ca hälften av alla yrkeskompetensbevis, företrädesvis för lastbil, förnyas under 2021. Även i normalfallet skulle därför läget ha varit ansträngt när det gäller tillgång på utbildningsplatser för de förare som behöver genomgå fortbildning.

Förslaget innebär att det blir möjligt för de förare som inte får plats inom den maxkapacitet som restriktionerna har skapat hos utbildningsanordnarna att genomföra sin utbildning vid ett senare tillfälle. Detta innebär en utjämning i systemet som gör att varje förare kan genomgå sin fortbildning innan yrkeskompetensbevisets giltighetstid löper ut, under förutsättning att utbildningsverksamheten fortgår. Förslaget innebär även att maxkapaciteten höjs genom en förlängning av det ökade antal timmar av fortbildningen som tillåts genomgå på distans.

Utbildningskapaciteten är mycket svår att uppskatta. Dessutom går det inte att säga hur stort behovet av fortbildning är i antal timmar. Den samlade fortbildningen består av 35 timmar, men den övervägande delen yrkesförare i Sverige delar upp fortbildningen i fem delkurser och genomgår en delkurs om 7 timmar per år. Dessa rapporteras in till Transportstyrelsen endast vid fullt uppnådd fortbildning. Även om det för många som måste förnya sitt bevis endast rör sig om en kvarvarande delkurs så finns inte den kapacitet hos utbildningsanordnarna som krävs för att möta det behov av fortbildning som behövs för att samtliga yrkeskompetensbevis som löper ut under 2021 ska kunna förnyas i den tänkta takten.

Även om möjligheten att skjuta upp fortbildningen har funnits sedan den 1 februari 2020 så har majoriteten av dem vars yrkeskompetensbevis löpt ut under perioden genomgått fortbildning och förnyat sina bevis. Detta framgår av den mängd yrkeskompetensbevis som Transportstyrelsen utfärdade under 2020, ca 40 000, vilket ligger i linje med den prognostiserade mängden. Under 2021 skulle under normala omständigheter uppskattningsvis 105 000 bevis utfärdas. Under mars 2021 utfärdades ca 6 500 bevis (ca 7 500 löpte ut) vilket kan ses som en uppskattning av utbildningskapaciteten under rådande restriktioner.

Om ingen åtgärd kommer till stånd, riskerar många yrkeskompetensbevis att löpa ut. Detta kan leda till störningar i samhällsviktiga transporter. Förslaget berör i huvudsak Transportstyrelsen, åkerinäringen, enskilda yrkesförare och utbildningsanordnare. Då förslagen kan ses som en förlängning av tidigare förslagna åtgärder bedöms inte några särskilda informationsinsatser behövas. Uppdaterad information hos berörda myndigheter bedöms tillräcklig.

7.2 Alternativ till förslagen

Att inte gå vidare med förslagen skulle innebära stora effekter för enskilda företag och i förlängningen samhällsviktiga transporter. Storleken på de samhällsekonomiska effekterna beror på hur smittspridningen i Sverige utvecklas och hur utbildningsanordnarna och åkerierna reagerar på förändringarna i smittspridningen. Den går därmed inte att beräkna med någon säkerhet. En alternativ reglering skulle kunna innebära att endast gå

fram med ett av förslagen. Det bedöms dock inte som tillräckligt, då en digital omställning inte beräknas kunna hantera den mängd yrkesförare som behöver utbildas. Att endast förlänga giltighetstiden skulle innebära en risk för att antalet utbildningsplatser inte skulle täcka det ökade behovet av utbildning. I båda fallen skulle störningar av vissa samhällsviktiga transporter riskeras.

Ett annat alternativ till förslagen skulle vara att begränsa den period inom vilken yrkeskompetensbevisen förlängs till att gälla en kortare tid än till den 31 december 2021. I oktober 2021 beräknas ca 2 300 yrkeskompetensbevis löpa ut. Det är den första månaden efter februari 2021 där färre än 6 000 yrkeskompetensbevis beräknas löpa ut. Beroende på hur restriktionerna utvecklas kan det därför vara tillräckligt att perioden begränsas till t.ex. den 31 oktober 2021. Kvarstår restriktionerna och den begränsade utbildningskapaciteten, kan det dock innebära att det inte finns en tillräcklig utbildningskapacitet för de förare vars yrkeskompetensbevis löper ut.

7.3 Konsekvenser för staten

Polismyndigheten kommer att påverkas marginellt genom informationsinsatser till de polismän och bilinspektörer som utför trafikkontroller i enlighet med det förändrade regelverket. Då giltighetstiderna för yrkeskompetensbevis redan har ändrats vid tre tillfällen bör informationsformerna finnas på plats men behöver uppdateras med rätt datum. Även Åklagarmyndigheten kan behöva uppdatera sin information och även i detta fall bör det röra sig om en mindre insats. Åtgärderna för de båda myndigheterna bedöms rymmas inom ram.

Transportstyrelsens utfärdandeverksamhet kommer inte att påverkas av förlängningen av yrkeskompetensbevis då utfärdandet sker automatiskt. Möjligheten att fortsatt, under 2021, anmäla en förändring i utbildningsplanen som innebär distansundervisning kan antas leda till en oförändrad arbetsbelastning hos Transportstyrelsen. Däremot kommer förändringarna innebära att befintlig information måste uppdateras. Åtgärderna bedöms rymmas inom ram.

7.4 Konsekvenser för företag och enskilda

För perioden den 1 mars 2021–31 december 2021 beräknas ca 85 000 förare senast ha genomfört sin utbildning. Det motsvarar en total utbildningskostnad om ca 140 miljoner kronor för perioden. För perioden den 1 juli 2021–31 december 2021 rör det sig om ca 34 500 förare vilket motsvarar en utbildningskostnad om ca 57 miljoner kronor.

7.4.1 Åkeriföretag och yrkesförare

Även enstaka yrkeskompetensbevis som löper ut kan få stora konsekvenser för enskilda företag, då åkerinäringen kännetecknas av sin småskalighet. I slutet av 2018 fanns 16 926 företag med tillstånd att bedriva

yrkesmässig godstrafik på väg. År 2019 bedrevs 46 procent av företagen som enmansföretag och 36 procent hade en till fyra anställda, medan enbart 0,5 procent hade fler än hundra anställda. Detta innebär att bristen på utbildningsplatser kan slå extra hårt mot små företag. Någon särskild hänsyn bedöms dock inte behöva tas, utan de förslag som föreslås underlättar även för dessa företag.

En förlängning av giltighetstiden för yrkeskompetensbevisen innebär att åkeriföretag och yrkesförare kan fortsätta sin ordinarie verksamhet, även om de inte får plats inom den begränsade utbildningskapacitet som finns under rådande restriktioner. Även om den ökade möjligheten till distansundervisning består är även den kapaciteten begränsad, då inte alla utbildningsanordnare kan ställa om till digital utbildning och då det krävs att utbildningsanordnarna har samma kontroll över deltagarna som i ett klassrum.

Den mängd yrkeskompetensbevis som utfärdats under 2020 har varit i stort sett normal, vilket tyder på att de berörda yrkesförarna genomgår sina fortbildningar enligt plan när möjlighet finns. Det kan därför antas att den begränsade utbildningskapacitet som finns kommer att nyttjas till fullo.

7.4.2 Utbildningsföretagen

Det finns 330 utbildningsanordnare med tillstånd. En utbildningsanordnare kan ha flera utbildare inom ramen för sitt tillstånd. Det saknas närmare uppgifter om storlek och specifik verksamhet för dessa företag, men en majoritet av dem är små. De flesta av företagen har inte heller utbildning för yrkeskompetensbevis som enda verksamhetsområde. Det kan till exempel röra sig om trafikskolor, åkeriföretag med egna utbildare eller utbildare som även anordnar andra kurser som arbete på väg, exempelvis truckkort och ADR.

Av de 330 utbildningsanordnare som har tillstånd har ca 12 % anmält att de ger utbildning på distans. En av dessa är Sveriges Åkeriföretag som har 35 utbildare, varav 20 håller utbildning på distans.

De fortbildningar som nu ges verkar ha nått en maxkapacitet med rådande restriktioner. Att förlänga av giltighetstiden för yrkeskompetensbevisen kan därför antas ha ingen eller mycket liten effekt för utbildningsanordnarna jämfört med läget under rådande restriktioner. Samtidigt visar antalet utfärdanden 2020 att utbildningsverksamheten verkar ha löpt på någorlunda normalt. Det visar att även om en möjlighet finns att skjuta upp förlängningen av yrkeskompetensbevis så utnyttjas den kapacitet som finns hos utbildningsanordnarna.

7.5 Övriga konsekvenser

Fortbildningen består av 35 timmar. Övervägande delen yrkesförare i Sverige delar upp fortbildningen i fem delkurser. Det innebär att den övervägande delen yrkesförare, vars bevis förfaller under 2021, redan har genomfört 28 timmar av fortbildningen. Endast en fortbildning på 7 timmar återstår. Att den får senareläggas med ett halvår har ingen

påverkan på vare sig miljö- eller trafiksäkerheten. Inte heller torde konkurrenskraften hos de företag som nyttjar undantagen försämrans.

8 Författningskommentar

8.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens ska utgå.

Enligt lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens ska 13 kap. 3 § lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens upphöra att gälla den 1 augusti 2021. Genom att den förstnämnda lagen utgår innan den trätt i kraft kommer 13 kap. 3 § lagen om yrkesförarkompetens inte upphöra att gälla den 1 augusti 2021. Övervägandena finns i avsnitt 4.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 3 § lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens ska upphöra att gälla.

Genom lagen upphör 13 kap. 3 § att gälla. Det innebär alltså att 13 kap. 3 § har begränsad giltighetstid.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
2. De förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som följer av sådana föreskrifter som meddelats med stöd av den upphävda paragrafen fortsätter dock att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av december 2021.

Övergångsbestämmelsen i *punkten 2* behandlar viss giltighet av förlängningar som sträcker sig efter det att paragrafen upphävts men som meddelats dessförinnan. Övervägandena finns i avsnitt 6.